

*Učíme o globálnich
souvvislostech III.*

sborník z konferencie

Obsah

Slovo úvodem	2
Globální rozvojové vzdělávání a Vize vzdělávání pro Česko	4
Jak pedagogové vnímají spolupráci s neziskovými organizacemi v oblasti GRV	6
O konferenci	9
Úryvky z panelové diskuze	10
Inspirace do výuky aneb Střípky z workshopů	14
<i>Menu pro změnu, Glopolis</i>	14
<i>Příběh banánu, Ekumenická akademie</i>	17
<i>Živá knihovna, ARPOK</i>	19
<i>Principy nezraňující komunikace a globální témata, Manta Edu</i>	22
Postřehy účastníků	26
O ARPOKu	28
ARPOK nabízí pro pedagogy	30
Novinky z ARPOKu	31

Slovo úvodem

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

letos se uskutečnil 3. ročník konference Učíme o globálních souvislostech a my jsme mohli s potěšením sledovat narůstající zájem o tuto akci ze strany pedagogů. Prvního ročníku se zúčastnilo přes 40 zájemců, ve druhém potom 57 a v roce 2017 to bylo 75 účastníků. Mám z toho upřímnou radost, neboť se potvrzuje, že děláme něco, co má smysl. Co naše cílová skupina ocení a kam se ráda vrací.

Na konferenci se mimo jiné diskutovalo o tom, co školám přináší spolupráce s neziskovými organizacemi. Jmenovány byly ověřené materiály, inspirace, ale i nové vztahy. Více informací si můžete dočíst na straně 6.

Mám z toho radost i z dalšího důvodu. V září (13. 9.) ARPOK totiž oslavil 13. narozeniny a na svůj „pubertální věk“ má za sebou spoustu práce. Nebudu na tomto místě bilancovat, co všechno se povedlo či co se povedlo méně. Jsem však opravdu ráda, že konference Učíme o globálních souvislostech k těm povedeným akcím patří!

Dovolte mi podělit se o pár krásných přání, která jsme k narozeninám obdrželi.

„Když před třinácti lety Univerzita Palackého společně s Olomouckým krajem zakládala Agenturu rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, domníval jsem se, že půjde o jeden z prvních úspěšných pokusů v naší zemi poskytovat rozvojovou pomoc nejen na vládní úrovni, ale i na úrovni samospráv, tedy krajů, města a obcí. K tomu nakonec nebyla politická vůle. Nicméně ARPOK přežil nesnadné začátky a dnes je to známá, kvalitní a respektovaná nevládní organizace, která se věnuje (nejen) v Olomouckém kraji především rozvojovému vzdělávání a globální výchově. Přeji všem členům a přátelům ARPOKu, aby i v dalších letech měli dostatek energie, odvahy i optimismu při naplňování svých vizí, cílů a přání.“

doc. Pavel Nováček, vedoucí Katedry rozvojových
a environmentálních studií Univerzity Palackého v Olomouci

„Za 13 let své existence se ARPOK stal bez nadsázky pojmem v oblasti globálního rozvojového vzdělání. Více než kdy v minulosti je nutné, abychom chápali svět a jeho problémy v širších souvislostech, tak abychom mohli za jeho i naši budoucnost přijmout odpovědnost a hledat kvalifikovaná řešení. To se týká jak mladší, tak i starší generace. Na tomto poli odvádí ARPOK záslužný kus práce a díky svým aktivitám skvěle reprezentuje i Univerzitu Palackého v Olomouci. Přeji sdružení, aby inspirovalo stále větší počet lidí. Vedení ARPOKu moc děkuji a držím palce.“

prof. Jaroslav Miller, rektor Univerzity Palackého v Olomouci

V neposlední řadě děkuji všem, kteří se na konferenci podíleli. Jsou to donoři (Česká rozvojová agentura a Olomoucký kraj), hosté panelové diskuze a lektori dílen, účastníci, kolegové a kolegyně z ARPOKu, naši dobrovolníci a stážisté.

Děkuji.

Milé kolegyně, milí kolegové, přeji příjemné inspirativní čtení.

Lenka Pánková

Globální rozvojové vzdělávání a Vize vzdělávání pro Česko

Co je globální rozvojové vzdělávání (GRV)

„Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který vede k porozumění ekonomických, sociálních, politických, environmentálních a kulturních procesů, které čím dál více ovlivňují životy lidí v globalizovaném světě. Rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů. Globální rozvojové vzdělávání směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život.“

Definice z Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání

Hlavní okruhy globálního rozvojového vzdělávání

- Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa
- Lidská práva
- Globální výzvy
- Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce

Vize vzdělávání pro Česko

Organizace věnující se GRV se v roce 2015 podílely na vzniku Vize vzdělávání pro Česko. Vize je jednoduchý dokument, který uvádí, k čemu má vzdělávání v České republice vést a jaké občany má vychovávat.

- 1 Pojem globální rozvojové vzdělávání vychází z anglických pojmů Global Education a Development Education, přičemž pro český termín byla s ohledem na specifičnost českého prostředí doporučena pracovní skupinou pro přípravu národní strategie GRV kombinace obou těchto pojmů. Důvodem je fakt, že termín je již několik let aktivně používán pedagogickou odbornou i laickou veřejností a zároveň vyjadřuje rozvojový aspekt tohoto pojmu nikoliv ve významu osobnostního, ale globálního rozvoje. Dalším důvodem je, že v mezinárodním prostředí se v posledních letech upouští od pojmu „Development Education“ a nahrazuje se pojmem „Global Education“, neboť problémy rozvojových zemí významně ovlivňují situaci celého světa, a je tedy nutné se jimi zabývat z globálního pohledu.
Zdroj: http://arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Narodni_strategie_GRV_2016_2017.pdf

„Vzdělávání má vést k tomu, aby všichni lidé ze všech míst světa měli možnost žít důstojný život podle svých představ a aby pečovali o své okolí a o Zemi. Vzdelávání v České republice má proto směřovat k výchově člověka, který je sebevědomý, zakotvený, otevřený a angažovaný.“

Vizi vzdělávání pro Česko společně vytvořili zástupci těchto organizací a oborových platform: Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy v Praze, Člověk v tísni, o. p. s. – program Varianty, EDUin, o. p. s., České fórum pro rozvojovou spolupráci FoRS, Glopolis, o. p. s., Informační centrum OSN v Praze, NaZemi, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Sdružení TEREZA, Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory SEVER, Zelený kruh.²

2 Zdroj: http://arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Vize-vzdel-pro-CR_02_web.pdf

Jak pedagogové vnímají spolupráci s neziskovými organizacemi v oblasti GRV

Zjišťovali jsme, jak pedagogové vnímají spolupráci s neziskovými organizacemi v oblasti GRV.

Členské organizace Českého fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS) věnující se GRV realizovaly od 9. dubna 2017 do 9. května 2017 průzkum o tom, jak pedagogové vnímají spolupráci s NNO v oblasti GRV. Dotazník vyplnilo 57 pedagogů. Text zpracovala Eliška Šertlerová, FoRS.

Mezi nejčastěji zmiňované přínosy spolupráce s NNO jistě patří dostupnost **kvalitních informačních materiálů**. „...některá témata, která se hůř zpracovávají a zařazují do běžné výuky, můžu řešit např. s ARPOK. Takové množství materiálů k dispozici určitě nemůže mít každá škola,“ říká jeden z pedagogů.

Jednoznačným přínosem, který je pedagogy vyzdvihován, je **aktuálnost témat**. Pedagogové se povětšinou GRV aktivit účastní nad rámec své povinné školní přípravy, a proto si váží předpřipravených aktivit, které pro ně NNO zajišťují a které jsou **pro žáky atraktivní**, hovoří o tématech dneška, které žáci znají, ale dávají jim možnost **nahlédnout na ně z jiného úhlu pohledu a kriticky zhodnotit své postoje a názory**. Jeden z pedagogů potvrzuje tento cenný zdroj jako „*atraktivní pořady pro žáky, řeší současné problémy, aktuální témata, lektori jsou mladí lidé, mají osobní zkušenosti ze světa*“.

Působení NNO představuje pro žáky cenné **zpestření výuky**, rozvoj kritického myšlení, přímé zapojení žáků a osobní zkušenosti lektorů s probíranými tématy ze zahraničních stáží / pracovních cest. Pro pedagogy zase vytváří **stabilní zázemí**, založené **na osobním vztahu mezi pedagogy a pracovníky NNO**, spolupráci na výběru relevantních témat a materiálů, pravidelných **nabídkách pro semináře pro učitele a mnohém dalším**.

Co se díky spolupráci s NNO v oblasti GRV změnilo ve Vaší pedagogické praxi / ve škole / v komunitě apod.?

Na většině školy dochází k zcela zásadním změnám. A to hned ve dvou rovinách. Některé změny jsou na první pohled viditelné a jejich výsledky jsou hmatatelné, jiné se promítají do oblasti psychiky a změny hodnotové orientace pedagogů, žáků i jejich okolí.

Mezi změny méně viditelné, a přesto pro chod školy a život jedinců naprosto zásadní, patří **odvaha otevírat kontroverzní témata**, která do té doby nebyla do výuky začleňována. Příkladem takových témat mohou být chudoba, migrace, výroba oděvů, produkce potravin, život v rozvojových zemích, využití odpadů nebo umění bezpečné komunikace.

Žáci se učí **naslouchat názorům jiných**, vidět různé úhly pohledu a vidět věci v souvislostech. I přes kontroverzní témata je tak třída **schopna věcně argumentovat, kriticky se zamyslet** a nestát si jen za názorem médií. „*Studenti jsou informovanější, spolupracují napříč celou školou, děláme projekty, které jsme předtím nemohli, vyjadřujeme se k aktuálním problémům...*“, hodnotí jeden z pedagogů. Další jeho slova pouze potvrzují a hodnotí žáky jako **méně lhostejné** a více **občansky angažované**.

Studenti jsou do projektů vtaženi a aktivně se podílí na řešení globálních výzev. Osobní zkušenost má pak dle pedagogů větší dopad na každého jednoho jedince. Pedagogové i žáci začínají se svými projekty vystupovat mimo školu, spolupracují na velkých projektech **napříč ročníky**, aktivně se zapojují do spolupráce s **místními úřady** a **začleňují do projektů rodiče i veřejnost**.

Jak se změnilo Vaše porozumění globální odpovědnosti jednotlivců i České republiky ve světě?

Většina pedagogů získala díky programům GRV **důležitý informační základ**, na základě kterého měli možnost tvořit si na témata vlastní názory a o těch dále diskutovat se svými žáky. Důležité bylo též **setkávání a výměna zkušeností mezi pedagogy** navzájem, díky čemuž mohli zažívat pocit, že je „*zcela normální zajímat se o svět kolem sebe a zároveň cítit odpovědnost nejenom za sebe, ale i za svět kolem nás*“, či slovy jiné pedagožky, která říká, „*Získám hodně námětů a také si připadám „normální“; když mě baví dělat ještě něco navíc, ne jen učit pravopis.*“

Jako jeden z nejdůležitějších faktorů se vyskytuje samotné **porozumění souvislostem a přesah do osobního života**. Pedagogové se na základě získaných vědomostí snaží o snížení negativních dopadů svého žití na planetu a vedou k tomu i své žáky.

Vyšší měrou pečují o svět kolem sebe a vzdělávají druhé v tomtěž. S přístupem k informacím narůstá **potřeba motivovat druhé** ke globální odpovědnosti a kritickému zamýšlení se nad souvislostmi. Pedagogové se zpravidla snaží žákům předat myšlenku, že *„není nutné dělat megalomanské akce, protože i drobné aktivity, které není na první pohled vidět (malá vesnice), mají smysl a obrovský přínos“*. V rámci výuky se pak zaměřují na rozvíjení diskuzí o tom, jak sami žáci mohou pomáhat měnit globální problémy a jít druhým příkladem.

Vybrané citace z dotazníku

Co Vy osobně vnímáte jako přínosné na spolupráci s NNO (v oblasti GRV)? NNO může být např. ARPOK, NaZemi, Varianty, MKC aj.

Přínosné pro mě osobně jsou náměty, metodická a informační podpora, kterou nám ARPOK, NaZemi, Varianty atd. poskytují. Dále pak projekty Světová škola, Fairtradová škola, které poskytují škole určitou prestiž a získání/udržení titulu je pro žáky konkrétní hmatatelnou motivací k práci většinou nad rámec jejich povinností. V neposlední řadě také osobní setkání a rozhovory s konkrétními lidmi/zástupci výše jmenovaných organizací, které člověka nabíjejí a posouvají dopředu.

Co se díky spolupráci s NNO (v oblasti GRV) změnilo ve Vaší pedagogické praxi / ve škole / v komunitě apod.? (Prosím, uveďte příklad.)

Aktivní zapojení škol a členů školní komunity do komunitně prospěšných projektů, rozšíření portfolia aktivit a metodik pro učení obecně i v návaznosti na GRV. Profesní rozvoj učitelů a přímé zapojení učitelů do spolupráce s NNO.

Jak se změnilo Vaše porozumění globální odpovědnosti jednotlivců i České republiky ve světě? (Prosím, uveďte příklad.)

Spolupráce s ARPOKem mi neustále otevírá oči. Každé setkání je přínosem ke změně, posunu mého myšlení. Tím pádem dochází i k ovlivnění mého okolí – rodiny, přátel, kolegů, žáků. Každá konference přináší nové lidi, dojmy, vybízí mě k novým aktivitám. ARPOK a jiní mě učí nalézat odpovědi na otázky, dávat odpovědi mým žákům, měnit své postoje, zvyklosti. Projekty zacíleny pouze v minimálním podílu škol.

O konferenci

Učíme o globálních souvislostech

Třetí ročník konference Učíme o globálních souvislostech se konal 18. dubna 2017 a nesl podtitul **Globální rozvojové vzdělávání v naší škole**. Záštitu nad konferencí převzal **náměstek hejtmána Olomouckého kraje pan Ladislav Hynek a prof. Mgr. Jaroslav Miller, M. A., Ph.D., rektor Univerzity Palackého v Olomouci**, který zároveň celou konferenci zahájil. Akce se zúčastnilo 75 účastníků z řad učitelů, ředitelů škol a lektorů GRV.

V dopoledních hodinách proběhla **panelová diskuze na téma Globální rozvojové vzdělávání v naší škole**, ve které spolu s účastníky konference diskutovali **Mgr. Michal Hlaváček**, zástupce Olomouckého inspektorátu České školní inspekce, **Mgr. Michala Bernkopfová, Ph.D.**, zástupkyně Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, **Mgr. Jakub Švec**, lektor osobnostní a sociální výchovy a **Mgr. Stanislav Švejcar**, zástupce ředitele ZŠ Litomyšl, Zámecká 496.

Během panelové diskuze se diskutovalo, jak můžeme na tematickou zprávu České školní inspekce – Vzdělávání v globálních a rozvojových tématech v základních a středních školách – reagovat na našich školách. Zazněly například otázky „Jak se vyrovnávat s problémy a limity, které ve zprávě zaznívají? Co a jakým způsobem funguje dle zkušeností pedagogů? Jaké kanály máme k dispozici, abychom nápady a věci, které fungují, mezi sebou mohli sdílet?“

V odpoledním bloku probíhalo několik praktických dílen. Účastníci konference absolvovali **workshop na téma Principy nezraňující komunikace a globální témata** s Jakubem Švecem z organizace Manta Edu, **workshop na téma Příběh banánu** s Pavlou Kotíkovou z Eumenické akademie, **workshop Menu pro změnu** s Terezou Čajkovou a Andreou Tláskalovou z organizace Glopolis a **workshop na téma Živá knihovna** jako metoda výuky se Zuzanou Plachkou a Karin Majerovou z organizace ARPOK.

Konference byla zakončena neformálním rautem, během kterého vznikl prostor pro sdílení dojmů a diskuzi na téma **Globální rozvojové vzdělávání v naší škole**.

Úryvky z panelové diskuze

Školy spolupracují s externími subjekty, které jim mohou školám pomáhat v začleňování globálních souvislostí do výuky. Mohou to být různé organizace, mohou to být i firmy, místní spolky nebo místní komunity. A možná, že zároveň plní ještě další funkce, jiné role.

Co si myslíte o spolupráci škol s těmito externími subjekty? Jaké jsou výhody, nevýhody, přínosy?

Osobně považuji spolupráci s externími subjekty za velmi přínosnou. Od roku 2005 učím na základní škole a od stejného roku spolupracuji se společností Člověk v tísni, konkrétně s programem Jeden svět na školách, který nabízí vzdělávání prostřednictvím dokumentárních filmů. Později přibýly další projekty a také další spolupracující organizace, z nichž bych zmínil ARPOK a NaZemi. Z projektů pak mohu jmenovat například Příběhy bezpráví a Světovou školu. Pro mě byla tehdy, v roce 2005, spolupráce s Jedním světem na školách obrovská pecka, protože Jeden svět přinášel úplně jiná témata, než která se tehdy objevovala v učebnicích. Hlavně to byla témata reálná, ze života. Nebyly to pouze učebnicové příklady, které někdy bývají od reality hodně vzdálené. Takže když se mluví o externích subjektech nebo partnerech, tak vždycy říkám, že spolupráce s nimi může otevřít prostor novým tématům.

Mgr. Stanislav Švejcar,
zástupce ředitele ZŠ Litomyšl, Zámecká 496

Ta kvalita spolupráce s externími partnery je vždy závislá na tom, do jaké míry je škola ochotná se otevřít někomu dalšímu, cizímu. Ne každá škola je otevřená a je schopná přijímat podněty zvenčí. Není to způsobeno tím, zda je ta škola je malá, velká, vesnická nebo městská. Všechno je to o pedagogích a o tom, jestli tam jsou lidé, kteří těmto věcem chtějí naslouchat. Jestli jim alespoň trochu rozumí a jestli jsou schopni si o těch tématech někde něco najít. V případě, kdy sami neví, nebo snad sami nemůžou, tak záleží na tom, jestli si mohou pomoci skrze nějaké externí spolupracovníky, externí firmy či organizace. Zároveň je to mnohdy také o odvaze do těch škol vůbec vstupovat a nějakým způsobem jim nabízet pomoc.

Mgr. Michal Hlaváček, zástupce Olomouckého inspektorátu
České školní inspekce

Samozřejmě je velice důležité, aby školy byly podpořeny v zapojení se do spolupráce s externími subjekty. Přemýšlela jsem, jakým způsobem a jaké prostředí ve škole vytvořit, aby ta spolupráce byla pro školy snazší a přirozenější. Napadl mě komunitní přístup ke vzdělávání. Aby vzdělávací proces neprobíhal odděleně, striktně pouze v rámci školy, ale aby do něj byla zapojena širší komunita - místní komunita, samozřejmě i rodiče, ale třeba aby se i pro samotnou školu stalo přirozenou součástí přizvat do vzdělávacího procesu partnery ze svého nejbližšího okolí. Ať už to jsou neziskové organizace, firmy nebo třeba místní zastupitelstvo. V podstatě jde o to, aby ta škola reagovala už tím vzdělávacím procesem na výzvy, které jsou v jejím blízkém okolí.

Mgr. Michala Bernkopfová, Ph.D.,
zástupkyně Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy

Dlouhodobě spolupracuji s ARPOKem a s Člověkem v tísní (Příběhy bezpráví a Jeden svět), ale spolupracuji i tím, že vypracovávám metodiku a pracovní listy pro některé dokumentární filmy. Tyto filmy pouštíme studentům, ověřujeme metodiky. Připadá mi, že tohle je ta nejlepší varianta, protože filmy přináší do škol témata, která jsou blízka studentům a která se nás kantorů někdy ani netýkají.

Ing. Mgr. Hana Vacková, Gymnázium Olomouc-Hejčín

Jak vnímáte míru nároků a požadavků, které jsou v současném vzdělávacím systému kladeny na pedagogy?

Dnes máme spoustu šablon a spoustu různých aktivit v rámci dalšího vzdělání pedagogických pracovníků a někdy mi přijde, že my učitelé jsme už hodně otráveni. Že jsme toho hodně absolvovali a stejně tak to zabírá spoustu času. Rád bych moc podpořil myšlenku, že hodně záleží na podpoře ze strany vedení.

Mgr. Jakub Švec, lektor osobnostní a sociální výchovy

Vytíženost učitele se bohužel každý rok zvyšuje. Nejen administrativní, ale i ta věcná, obsahová. Když jsem v roce 2005 nastoupil, tak například přípravný týden býval pohodový, klidný. Dnes se během přípravného týdne příliš nezastavíme. Práce samozřejmě významně narostla i během školního roku. Na druhou stranu si myslím, že většina nových požadavků, které přicházejí (včetně mj. inkluzivního vzdělávání), jsou správné.

Mgr. Stanislav Švejcar,
zástupce ředitele ZŠ Litomyšl, Zámecká 496

Jaký typ materiálu a pomůcek vám chybí? Co byste potřebovali ještě, abyste mohli zařazovat tato témata do své práce?

Co mně obrovským způsobem pomáhá, to je špičková kvalita materiálů. Stačí je opravdu jen použít. CD, připravené texty a metodické materiály jsou opravdu vynikající. I přesto bylo úžasné moci si tyto věci vyzkoušet. Přijet na seminář, prožít si všechny aktivity a poté použít ve škole a pracovat s dětmi. Protože, jak už tady zaznělo, emoce jsou fajn, ale je třeba umět s nimi zacházet. Takže vzdělání v oblasti psychologie, či vedení týmu, je dle mého pro pedagogy nezbytné.

Mgr. Vladislava Strnadová, ZŠ Npor. Loma Příbor

Ony možná nechybí materiály, ale čas. Potřeboval bych, aby můj den měl tak 30 hodin proto, abych se dokázal v tom množství dostupných materiálů zorientovat. Abych si je dokázal nastudovat sám nebo abych mohl jet na konferenci či na školení.

Mgr. Jakub Ambros, ZŠ a MŠ Ptení

Ten čas nám nikdo nedá, musíme si ho odkrojit z toho našeho volného času. Ale zjistila jsem, že se mi to vyplatí, protože když připravím něco zajímavého pro děti, například nějaké zážitkové aktivní záležitosti, tak se mi to vrátí. Je to baví a odnáší si z toho nějaké ty postoje a dovednosti. Takže já osobně mám zkušenost, že se mi vyplatí, když mám nějakou aktivitu, kterou si donesu ze semináře, třeba 15 minut na dané téma a po vyzkoušení zjistím, že to funguje.

RNDr. Miroslava Pospíšilíková, SPŠS Vsetín

Jedeme druhý rok projektu Global schools, v rámci kterého jsme měli možnost navštívit v Rakousku školy, které se zabývají globálním rozvojovým vzděláváním. A velmi mě tam oslovila místní knihovna, kde přímo učitelé mají zpracované téma ke globálním problémům, bylo to třeba Příběh banánu, mají tam brašnu, kde je komplet všechno zpracované, namnožené, zalaminátované a je jenom na těch učitelích tam přijít, vypůjčit si to, vybrat si z toho co potřebují pro tu svoji výuku. Nemusí nikde nic vyhledávat. Stačí přijít, vzít si tu brašnu, dvě brašny, jsou tam mapy, jsou tam pracovní listy, jsou tam pomůcky, jsou tam kávová zrna. Kdyby něco takového vzniklo tady, já už jsem měla takovou myšlenku, ať ty školy, které v tom projektu jednou, ať každý to zpracuje, dejme to dohromady, udělejme si třeba v Ostravě knihovnu, protože patříme do Moravskoslezského kraje. Ať to slouží všem, když už to budu zpracovávat, ať to slouží všem, ať to nezůstane u nás ve škole, ale ať to můžou použít i další školy.

Mgr. Lenka Kociánová, ZŠ Mořkov

Hodně se mi osvědčilo dávat lidem nejenom svobodu, ale podporu a neustále jim nabízet pomoc. Dát jim více kompetenci ve smyslu, ne že se dobrými učiteli jednou stanou, ale že už teď jsou dobří učitelé. Protože když člověku někdo věří, tak mi přijde, že ho to ohromným způsobem motivuje.

Mgr. Jakub Švec, lektor osobnostní a sociální výchovy

My máme ve škole dvě začínající kantorky a funguje u nás nějaký institut uvádějícího učitele minimálně na jeden rok. Obě dostaly zkušené kolegyně. Jedna je metodicky velmi zdatná, druhá je výchovnou poradkyní a obě říkají, že vlastně nebýt té metodické podpory, kterou dostaly právě tady od těch „uvádějících učitelů“, tak by celou řadu věcí nedokázaly zvládnout. A to včetně vytvoření nějakého pozitivního vztahu mezi učitelem a žákem. U nás do toho ještě vstupuje školní metodik prevence, který je zároveň mentorem a může zase poskytnout trochu jinou formu podpory, než ten institut uvádějícího učitele.

účastník konference

Inspirace do výuky aneb Strípky z interaktivních workshopů

Menu pro změnu

Mgr. Tereza Čajková, Glopolis

Anotace workshopu

Dílna představí vhléd do souvislostí mezi našimi každodenními spotřebitelskými volbami a globálními výzvami současnosti. Na příkladu fungování globálních potravinových systémů si ukážeme provázanost mezi našimi životy, životy lidí v dalších částech světa, stavem ekosystémů planety Země a modely rozvoje, které mohou směřovat k destruktivní, nebo naopak udržitelné budoucnosti. Díky zkušenostem ze Základní školy Zbiroh se účastníci seznámí s pestrou škálou možností, jak aktivizovat školní komunitu zapojením do projektů zodpovědné spotřeby potravin a motivovat žáky k práci s globálními tématy.

Proč je důležité věnovat se tématu zodpovědná spotřeba potravin?

Co se ve škole studenti dozvídají o tom, jak svět aktuálně vypadá, jak se mění, a co z těchto změn vyplývá pro jejich život? Jak život každého z nás souvisí s děním v jiných částech světa? A dokážeme toto dění jako jednotlivci ovlivnit? To jsou východiska pro zamýšlení nad rolí vzdělávání o zodpovědné spotřebě potravin v řešení globálních problémů na lokální úrovni.

Světová populace rychle roste: OSN předvídá, že do roku 2050 bude žít na planetě Zemi téměř 10 miliard lidí (UN 2015). Organizace pro výživu a zemědělství proto předpokládá, že zemědělská produkce bude muset do roku 2050 zvýšit výnosnost o 70 % (FAO 1, 2017). Lze toho dosáhnout, aniž bychom vyčerpali zdroje planety? Tato otázka je o to zásadnější, oč větší počet poznatků máme k dispozici o tom, že už současné tempo, jímž lidstvo čerpá přírodní zdroje, přesahuje schopnost planety se regenerovat a poskytovat tyto zdroje s takovou intenzitou dlouhodobě a udržitelně.

Ne všechny země světa se přitom na spotřebě vzácných přírodních zdrojů podílí rovným dílem. Organizace Global Foodprint Network pravidelně kalkuluje modely znázorňující, co by se stalo, kdyby obyvatelé celého světa převzali průměrný životní styl jedné vybrané země. V mnoha případech bychom jako lidstvo začali potřebovat výrazně více než jednu planetu. Například pro Česko jsme získali údaj 2,8 planety. Znamená to, že v současnosti čerpáme více přírodních zdrojů, než kolik činí férový český podíl, pokud lidstvo nemá překračovat možnosti planety. Obyvatelé Česka nejsou v tomto nadužívání přírodních zdrojů rozhodně sami. Lidé žijící v ekonomicky rozvinutých zemích přispívají k celkovému čerpání přírodních zdrojů obecně nepoměrně více. Průměrný obyvatel vyspělé země spotřebuje 32krát více zdrojů než obyvatel méně ekonomicky rozvinuté země.

Klíčovou úlohu při správě globálních přírodních zdrojů i zajištění sociálních a ekonomických podmínek pro dobrý život obyvatel Země hrají potravinové systémy. Současně rozvíjená podoba intenzivní industriální produkce potravin pro globální trh poškozují životní prostředí i obyvatele planety. Při výhledu rostoucí populace nám zároveň nenabízí udržitelnou budoucnost. Proč? Způsob, jakým dnes konvenčně produkujeme potraviny, intenzivním a průmyslovým způsobem, stojí za spotřebou většiny pitné vody (splachováním hnojiv a pesticidů do vodních toků zároveň nejvíce přispívá k jejich znečištění), degradaci půdy, rostoucí deforestaci a globální ztrátou biodiverzity. K emisím skleníkových plynů prohlubujících klimatickou změnu přispívá zemědělská výroba jako celek dokonce více než sektor dopravy.

Zodpovědná spotřeba potravin

Co jíme, kolik (čeho) jíme, kolik toho vyplýváme (vyhodíme), jak bylo naše jídlo vyrobeno a kdo z toho měl prospěch? To jsou otázky, které určují, jak pozitivně nebo negativně naše volby související se stravováním ovlivňují ostatní a celou planetu. Největší ekologickou stopu zanechávají evropské a severoamerické jídelničky a jsou tak spouštěcím impulzem vedoucím k mnoha negativním důsledkům pro životní prostředí. Co je činí tak problematické? Z velké míry to jsou následující negativní trendy:

- Stále rychlejší mizení rozmanitosti zemědělských odrůd (ztráta biodiverzity)
- Rostoucí vzdálenost mezi zemědělci a spotřebiteli a intenzivní metody produkce

- Obrovská spotřeba vysoce průmyslově zpracovaných potravin a přítomnost palmového oleje v polovině z nich
- Zvyšující se globální spotřeba masa a mléčných výrobků
- Dramatický nárůst plýtvání potravinami
- Přehlížení sezónnosti

V oblasti potravinových systémů se propojují všechny Cíle udržitelného rozvoje (SDGs). A k cílům projektu Menu pro změnu patří úsilí o změnu současných negativních spotřebitelských trendů směrem k zodpovědným volbám.

Glopolis

Glopolis je nezávislé analytické centrum, think-tank, zaměřený na globální výzvy a na to, jak na ně reaguje Česká republika a Evropská unie. V oblasti potravinové bezpečnosti, energetiky, financí a migrace se snaží přispět ke změně postojů české společnosti.

V projektu Menu pro změnu žáci a studenti objevují souvislosti mezi každodenními volbami potravin a globálními problémy současnosti. Na 550 mateřských, základních i středních Ekoškolách reagují na otázky, jak pečovat o zdroje planety Země i o spravedlivé vztahy mezi jejími obyvateli. Skrze zodpovědnou spotřebu potravin nastupují cestu od pochopení negativních dopadů našeho životního stylu ke konkrétním, zvládnutelným řešením s pozitivním celosvětovým dopadem.

Jak mohou taková řešení vyvinutá žáky a studenty vypadat? Jako mateřská školka snižující plýtvání potravinami o ⅓. Jako žáci základní školy komunikující s producenty potravin o vyřazení palmového oleje z ingrediencí. Jako středoškolští studenti informující vedení radnice o významu organického zemědělství pro zmírnění klimatické změny. Jako studenti pěstující potraviny, využívající fair trade produkty a motivující k zodpovědné spotřebě i vedení města nebo okolní restaurace. Dobré praxe zaznamenává kromě jiného mezinárodní web projektu: www.menuprozmenu.cz.

Příběh banánu

*Mgr. Pavla Kotíková, Ekumenická akademie
kampaň Za férové banány*

Anotace workshopu

Jak se dělá banán? Jak je možné, že ovoce z druhé strany světa je mnohdy levnější než lokální jablko? A proč je důležité o těchto souvislostech mluvit se studenty? Workshop Příběh banánu ukáže, jak je možné zakomponovat do výuky příběh banánu a představit na něm témata globálních souvislostí, odpovědné spotřeby a práci s interaktivními materiály.

Proč je důležité se věnovat tématu fair trade?

My všichni jsme spotřebitelé. Každým nákupem a každým otevřením peněženky se podílíme na určitém způsobu obchodu, který nás propojuje se zbytkem planety. Můžeme mít někdy pocit, že je třeba řešit lokální problémy a zabývat se tím pomyslným vlastním prahem. Ale propojenost světa, globalizace a paralely mezi problémy tam a tady nám ukazují, že je třeba řešit i zdánlivě vzdálená témata.

Banán patří mezi nejoblíbenější a nejprodávanější ovoce na světě. Nepotřebují reklamy, prodávají se samy, všichni je chtějí za co nejnižší ceny. V naší dílně se zabýváme pracovními podmínkami lidí, kteří pracují na banánových plantážích. Jde nám o to, abychom se podívali, jaké má souvislosti obyčejný nákup žluté svačinky, co všechno stojí za produkcí a jakou roli v tom hrají nadnárodní firmy, supermarkety a my sami jako spotřebitelé.

Popis průběhu dílny

Cílem dílny bylo vyhodnotit a zdůvodnit, co způsobuje nízkou cenu banánů v obchodech a jaké dopady má jejich nízká cena na pěstitele. Účastníci zvažili vztah ceny banánů a jejich reálnou hodnotu a navrhli cenu, která by mohla pomoci problémy pěstitelů zmírňovat.

V první části dílny jsme se zaměřili na vytipování ovoce, které nejčastěji jíme. Z výčtu různých druhů jsme vybrali banány, kterých se v České republice zkonsumuje v průměru okolo 9,9 kg na osobu ročně. Naší otázkou bylo, kolik stojí 1 kg banánů a jestli jeho cena konkuruje ovoci, které můžeme vypěstovat v České republice. Následně jsme si kladli otázku, jak je možné, že průměrná cena 1 kg banánů je nižší než 1 kg jablek, a co se za nízkou cenou banánů může skrývat?

Poté jsme se zaměřili na proces pěstování banánů od rostlinky až po nalodění v zemi produkce. Zabývali jsme se tím, že banánovníky jsou po bavlně druhou chemicky nejvíce ošetřovanou plodinou světa. Banánové plantáže jsou monokulturou (rozlehlé plochy, na kterých se pěstuje pouze jedna plodina), a proto nesou mnoho rizik, například erozi půdy, únik chemických látek do místních vod). Ochrana prostředí a lidského zdraví je proto nezbytná, ochranné pracovní pomůcky i přesto nejsou běžnou praxí.

Následně jsme se v rámci dílny rozdělili do tří skupin. Během naší společné diskuze jsme se zaměřili na problematiku nízkých mezd, potlačování odborů, přesčasy, práci se škodlivými látkami apod. Kladli jsme si otázku, kdo je za špatné pracovní podmínky v banánovém průmyslu odpovědný a jestli s tím můžeme my jako spotřebitelé něco udělat.

Na závěr jsme se zamysleli nad cenou, kterou bychom byli ochotni zaplatit za 1 kg banánů v případě, že by pracovníci na plantážích měli spravedlivě zapláceno a žili v důstojných pracovních podmínkách. Jsme připraveni zaplatit spravedlivou cenu? Součástí programu byla také ukázka interaktivního webu www.pribehbananu.cz, který vznikl na základě cesty na banánové plantáže Panamy a Kostariky a je vhodný k zařazení do výuky.

V **Ekumenické akademii** prosazujeme alternativní přístupy při řešení současných ekonomických, sociálních a ekologických problémů a zároveň je přenášíme do praxe v podobě konkrétních projektů.

Od března roku 2015 je Ekumenická akademie součástí mezinárodní kampaně Za férové banány! (Make Fruit Fair!). Ta zahrnuje partnery z 28 zemí Evropy, Latinské Ameriky a Karibiku. Cílem kampaně jsou především důstojné pracovní podmínky zaměstnanců na plantážích s banány a dalším tropickým ovocem, spravedlivé výkupní ceny pro pěstitele a trvale udržitelný vývoj celého odvětví. V České republice se snažíme hlavně informovat spotřebitele o problémech spojených s pěstováním a prodejem banánů a dalšího tropického ovoce a představovat alternativy – především ovoce s certifikací Fairtrade, protože si myslíme, že v současnosti jde o nejúčinnější a nejlepší záruku etického původu. Jsme součástí platform Euroban a World Banana Forum a naši práci umožňuje financování od Evropské komise, České rozvojové agentury a Visegrádského fondu.

Anotace dílny

Metoda Živé knihovny umožňuje člověku s určitou životní zkušeností stát se „živou knihou“ a sdílet tak svůj příběh. Během workshopu budeme sdílet tipy, jak lze práci s příběhem používat pro výuku nelehkých a komplexních témat, jako jsou například migrace, drogové závislosti, sociální vyloučení, bezdomovectví, náboženství, odlišnost apod.

Představíme aktivity, které umožňují společně se žáky zkoumat, kým jsme my i kým jsou lidé okolo nás. Jak fungují stereotypy a předsudky, proč je máme, jaké jsou jejich důsledky, ale také jak s nimi můžeme pracovat.

Proč je důležité se věnovat tématu předsudky?

Živá knihovna pomáhá rozvíjet některé velmi důležité dovednosti žáků. Patří mezi ně například komunikační dovednosti, jelikož se žáci učí naslouchat, tvořit a klást otázky. Dále živá knihovna umožňuje sebezpoznání a sebereflexi, ale i poznání druhých. Také rozvíjí spolupráci s druhými lidmi i kritické myšlení tím, že se snaží jít „za příběh“ a zkoumat, co a proč se v našem okolí děje, za jakých okolností se to děje, co to způsobuje, ale i jaký to má dopad.

Žáci navíc díky příběhům získávají znalosti o tématech, která Živá knihovna přináší. Příkladem takových témat může být náboženství, migrace, gender, různé společenské a kulturní zvyklosti i rozmanité životní styly. Jsou to také témata jako například onemocnění a handicap, prevence závislosti, menšinové sexuální orientace nebo sociální vyloučení.

Díky Živé knihovně navíc můžeme pracovat s postoji a hodnotami, tedy se složkami, které je třeba rozvíjet dlouhodobě a postupně. V hodinách nabitých probíranou látkou nebývá vždy dost času se jim cíleně věnovat. Příběhy umožňují uvědomovat si, co je pro mě jako člověka důležité. Jaké jsou moje postoje k určitým tématům, k určitým lidem a z čeho tyto postoje vychází. Setkávání s dalšími lidmi a naslouchání jim pomáhá seznamovat se s hodnotami a postoji druhých, učit se jim rozumět a reagovat na ně. Postoje a hodnoty tak mohou být „střílkou kompasu“, která ukazuje směr, jakým se chci vydat. Na jejich základě se žáci budou rozhodovat, jak se chovat v jednotlivých životních situacích, včetně těch obtížnějších.

Popis průběhu dílny

Cílem dílny bylo přiblížit metodu Živé knihovny, aby účastníci získali představu, o co jde: jak Živá knihovna probíhá ve výuce, jaké jsou její principy a cíle a jak je možné pracovat s příběhem i v běžných vyučovacích hodinách, například při výuce českého jazyka a literatury.

Účastníci si proto ve zkrácené formě prožili aktivity, které při Živé knihovně zažívají žáci: nejprve se společně zkoumalo, „kdo jsem já“ a „kdo jsou ostatní“ (tedy téma identity), poté jak se na sebe navzájem s jinými lidmi díváme a co a proč si to či ono o sobě myslíme (téma stereotypů a předsudků).

Následně byli účastníci seznámeni s pravidly Živé knihovny. Každý se poté zaregistroval jako „čtenář“, podpisem, že s pravidly souhlasí. Dostal „čtenářský průkaz“ – pracovní list sloužící k poznámkám a k reflexi.

Absolvovat rozhovory s „živými knihami“ nebylo z časových důvodů možné, ale účastníci dostali namísto rozhovorů do malých skupin alespoň anotace „živých knih“ – krátké texty, v nichž „živé knihy“ uvádí stereotypy a předsudky, které se v souvislosti s jejich tématy objevují, a následně stručně popisují, o čem je příběh „živé knihy“. Poskytují tak „čtenářům“ představu, co se mohou v následném rozhovoru od „živé knihy“ dovědět.

Účastníci se seznámili s několika anotacemi, a tak získali představu, jaká témata je možné s pomocí Živé knihovny s žáky otevřít. Ihned padaly dotazy na způsob organizace Živé knihovny ve škole, na reakce žáků, jakým způsobem je možné sehnat „živé knihy“, apod. Většina účastníků projevila zájem o vznikající metodický materiál „Živá knihovna jako metoda výuky“, který ARPOK vytvářel a ve kterém jsou na základě zkušeností s metodou podrobně sepsány tipy, pokyny a metodické principy – účastníci byli informováni, že publikace bude k dispozici od počátku školního roku 2017/2018.

V poslední části výuky došlo na ukázkou propojení metody s hodinami českého jazyka. Skupinky účastníků pracovaly s texty anotací a na základě různorodých krátkých cvičení si všimaly, jak využíváme jazyk v běžné komunikaci. Jak slova, která užíváme, ovlivňují naše vnímání světa, lidí okolo nás i nás samých. Jak na nás působí rozdíl mezi příběhem v psané formě, který čteme či sepisujeme, a mluveným slovem, když příběh vyprávíme či mu nasloucháme – jaký má vliv třeba i výslovnost, intonace, tempo řeči a podobně. To vše může žákům pomoci vnímat jazyk jako důležitou součást života a motivovat je, aby se na něj zaměřovali ve škole i mimo školu.

Dílna byla zakončena povzbuzením účastníků, aby se neostýchali využívat práci s příběhem a metodu Živé knihovny ve své výuce, a slibem, že pro zájemce budou brzy k dispozici metodické materiály, jejichž cílem je této snaze napomáhat.

V září 2017 **ARPOK** vydal manuál „Živá knihovna jako metoda výuky aneb vzdělávání příběhem“, který je dostupný online na našich stránkách www.arpok.cz v sekci Pro pedagogy, stránka Ke stažení. Anebo si ho můžete zdarma objednat na <http://arpok.cz/shop/publikace/2-stupen>. Více informací o manuálu najdete dále ve sborníku.

Co v manuálu naleznete?

- Představení metody Živé knihovny a podrobný popis, jak Živá knihovna probíhá.
- Popis principů Živé knihovny i vypracované aktivity, které jsou využitelné také v běžné výuce pro práci s tématy, jako např. odlišnost, rozmanitost, stereotypy, předsudky, nesnášenlivost a identita. Ale i chudoba a sociální vyloučení, migrace, víra a náboženství, zdravotní znevýhodnění, psychická onemocnění, závislost a mnoho dalších.
- Jelikož je metoda Živé knihovny postavena na práci s příběhem, nabízí publikace inspiraci do hodin českého jazyka. Metodu lze uplatnit také v hodinách občanské výchovy, anglického jazyka, dějepisu, zeměpisu a rovněž k pokrytí průřezových témat.
- Typy z naší praxe, jak na škole zorganizovat vlastní Živou knihovnu.

Anotace dílny

Hlavním cílem tohoto workshopu je prozkoumat, jak postupovat při probírání globálních témat, kdy chceme ve třídě vytvářet bezpečné a sdílné prostředí. Pokud probíráme témata související s trvale udržitelným rozvojem, dětskou prací, spravedlivým obchodem, migrací, odpovědnou spotřebou apod., může docházet k vypjaté diskusi, žáci na sebe mohou útočit, nemusí se jim chtít do diskuse, mohou prezentovat velmi krajní názory atp. Na workshopu si ukážeme konkrétní postupy, jak vytvářet bezpečnou a kooperativní atmosféru, jak podněcovat žáky k diskusi, jak udržet kázeň a hlídat pravidla. Seminář je orientován prakticky.

Proč je toto téma důležité?

Chceme-li se ve škole věnovat tzv. globálním tématům, většinou nevystačíme s pouhou přednáškou a přesvědčováním žáků o tom, aby třídili odpad, nekupovali zboží, za kterým je dětská práce, nebo si nemysleli, že každá žena se zakrytými vlasy je dozajista teroristka. Příliš velké poučování a „tlačení na pilu“ může být spíše kontra-produktivní. Tlak na změnu postojů mohou dokonce vnímat jako pokus o jakousi indoktrinaci a začít se bránit a paradoxně se přiklonit k opačným názorům. Kládeme-li si za cíl ovlivnit postoje a myšlení žáků, je nutné, aby se v přemýšlení nad těmito tématy sami angažovali, aby dostali prostor sami uvažovat, co je a není v souladu s jejich pohledem na svět. Důležitou podmínkou pro to, aby žáci sami zkoumali své názory a podrobovali je kritickému přezkoumání, je, aby na ně nebyl vyvíjen (pokud možno žádný) tlak. Proto používáme při výuce různé diskusní, dialogické, rolové a projektové metody, v nichž si žáci názory a postoje utváří sami, na základě objektivních informací, emočního prožitku a vlastních zkušeností. Při těchto metodách je však kladen větší důraz (než např. při výkladu) na tzv. bezpečné a otevřené prostředí. Bezpečné a otevřené prostředí vytváří nejen učitel, stejným dílem na něj mají vliv i všichni žáci ve třídě. Pokud někdo sdělí svůj názor, není tedy důležité jen, jak zareaguje učitel, ale i to, co (ne)udělají ostatní spolužáci.

Vytváření bezpečného prostředí, prostředí, kde chybí ohrožení a je prostor pro jakoukoli svobodnou diskusi v zásadě nad jakýmkoli tématem, není snadné vytvořit. Hodně záleží na historii třídy a vzá-

jemných vztazích, což jsou proměnné, které bývají u každé třídy poněkud jiné. Přesto existuje pár takřka univerzálních zásad, kterých když se držíme, můžeme tím výrazně podpořit otevřenou komunikaci a neútočnou atmosféru. Jaké jsou tedy zásady pro atmosféru, umožňující otevřené sdílení rozdílných názorů a postojů? Ukážeme si několik základních.

Bezpečí a jistotě diskuse může pomoci, když si domluvíme (nebo stanovíme v průběhu, pokud narazíme, že někdo dělá opak) pár základních pravidel. Jedná se hlavně o notoricky známé základní pravidlo, které však často není dodržováno, ani vymáháno, a to, že v jednu chvíli mluví jeden. Další důležitá zásada diskuse je, že každý mluví sám za sebe. Neříká „člověk si myslí“, „je všeobecně známo“, „my Češi, Moravané, Slezané apod. víme“, ale „já si myslím to a to“, „já se cítím + pocít“, „já to vidím tak a tak“, apod. Mluvení za sebe také nespočívá v tom, že za větu „já si myslím“ nebo „já mám takový pocit“ přidáme útok, typicky něco jako „...“, že jsi úplný ignorant“, „...“, že to říkáš špatně“, případně „...že, to co říkáš, není pravda“. Třetím pravidlem, které s tím předešlým úzce souvisí, je, že nepopíráme, hodnotíme způsobem nekomentujeme výroky a názory ostatních („vidíš to blbě“, „nemluvíš pravdu“, „lžeš“ atd.) Konstruktivní je opět buď mluvit za sebe („vidím to jinak, a to tak a tak“ nebo „mám jiný názor a to takový a takový“, případně „nesouhlasím s tím, co říkáš, z takového a takového důvodu“), eventuálně je vhodné názor komunikačního partnera vůbec nekomentovat a říci pouze „já to vidím tak a tak“.

Tato tři základní pravidla často stačí. Dále může pomoci to, jak při diskusi sedíme. Vhodné je „kolečko“, kdy sedíme do kruhu nebo do „U“ a všichni na sebe vidíme. Nikdo není ve druhé řadě a nemusí hledět pouze na záda spolužáků. Pomůže také, když zařídíme, aby každý dostal prostor – nemusíme nutně postupovat v kruhu, ale je důležité často říkat a trpělivě opakovat „ještě někdo další chce něco říci?“, „jsou tu ještě lidé, kteří nemluví, chtějí k tomu něco, cokoli, dodat?“, „ještě někdo?“. Určitě také můžeme zdůraznit, že když někdo nechce nic říci, opravdu nemusí.

Dále je vhodné, aby výchovná autorita, učitel, který diskusi vede, přidával své názory až na konci diskuse (neovlivňoval svými postoji autority třídu), případně své názory nemusí sdělovat vůbec. Tím spíše a více se může soustředit na roli moderátora, který hlídá pravidla diskuse, vyjadřuje radost z toho, když skupina dodržuje diskusní pravidla, a poukazuje na jejich nedodržování.

Důsledné hlídání pravidel a vyzdvihování toho, když skupina pravidla dodržuje, a opakované upozorňování na jejich nedodržování, je nesmírně důležité. Ve vyspělejších a zkušenějších skupinách můžeme diskusi v plénu (v kruhovém uspořádání) obohatit o různé další diskusní metody, od diskuse ve dvojicích a početnějších skupinách, až po různé diskuse ve dvou skupinách, kdy jedna zastává „pro“ a druhá „proti“ (tzv. scholastická diskuse), metodu rotujících účastníků skupin, kdy se členové diskutujících skupin stále střídají (tzv. world café) či metodu, kdy uprostřed skupiny přihlízejících diskutuje malý hlouček diskutérů, které diváci mohou postupně střídát a tak, i když diskutuje jen malá skupinka, může se na diskusi postupně podílet každý (tzv. akvárium), apod.

Určitě existují sofistikovanější metody a složitější zásady, jak podpořit diskusi. Často opravdu ale stačí „jen“ sedět v kruhu, střídát se v tom, kdo mluví, a důsledně hlídat, aby v jednu chvíli mluvil jen jeden, každý mluvil za sebe, neútočili jsme na sebe a hodnotícím způsobem jsme nekomentovali výroky ostatních a někdo (učitel/ka) hlídal pravidla a své názory na problematiku přinášel až jako poslední a pak samozřejmě nikoho k mluvení nenutil. Váženým čtenářům přeji, ať se jim diskuse daří, ať v nich již budou jako účastníci, nebo jako ti, kdo je povedou. Jakub Švec, jakub.svec@mantaedu.cz

Manta Edu, v oceánech lidských vztahů s lehkostí a elegancí

Manta Edu je poradenská a vzdělávací společnost, která podporuje organizace a jednotlivce v dosahování jejich cílů, zejména v oblastech:

- mezilidských dovedností,
- osobního rozvoje,
- řízeného rozvoje organizací.

Tréninkové kurzy a rozvojové programy v oblasti osobnostního rozvoje a mezilidských dovedností jsou stavěny na poznacích o fungování lidského mozku. Spolupracujeme s klienty jak z firemního (podnikového), tak i neziskového sektoru a školství. Co se skrývá za názvem Manta? Manta obrovská je největší druh rejnoka. Dorůstá velikosti okolo 3 až 5 metrů s rozpětím ploutví průměrně kolem 7 metrů. Neútočnost, lehkost a elegance, s jakou Manta pluje oceány, se pro nás stala inspirací.

Chceme pomáhat druhým v tom, aby se i oni pohybovali s podobnou lehkostí, elegancí a přátelskostí v oceánech mezilidských vztahů. Rádi se zabýváme nejrůznějšími komunikačními tématy (od toho, jak budovat a ošetřovat vztahy, přes poskytování zpětné vazby až po asertivitu a vyjednávání), týmovou práci a vedením lidí (jak pracovat se skupinovou dynamikou), kázní ve třídě, problematikou prevence šikany a v neposlední řadě lektorskými dovednostmi (od stanovování cílů přes vedení skupiny, zážitkovou pedagogiku až po to, jak vést reflexi), pořádáme i dlouhodobé výcviky se sebereflektivní (sebezkusnostní) částí. Moc rádi s Vámi budeme spolupracovat.

Postřehy účastníků

Jak vnímáte spolupráci s neziskovými organizacemi v oblasti globálního rozvoje a jaké jsou vaše dosavadní zkušenosti?

Na spolupráci s neziskovými organizacemi oceňuji připravenost na daný program a informace, které jsou dětem předány. Cením si možnosti zapojení se do projektů, které jsou mi díky spolupráci s neziskovkami umožněny. Na této konferenci jsem poprvé a je to pro mě inspirace pro další práci.

pedagožka SOŠ

Pro mě je oblast GRV poměrně nová, a tak je skvělé, že se tato konference a různé semináře pro učitele konají. Když lektori přijdou k nám do školy a přednáší o aktuálních globálních problémech, je to velmi přínosné.

začínající pedagožka

Jsem rád za to, že neziskové organizace poskytují řadu metodických materiálů, které nám pomáhají ve výuce, a zároveň za řadu seminářů či školení, které jsou pro učitele organizovány. Další důležitá rovina je také propojování globálních témat a rozvíjení se v této oblasti. Zároveň jejich metodická podpora a to, že se s lidmi pracujícími v těchto neziskovkách znám a mohu je kdykoliv kontaktovat. To je pro mě důležité.

Mgr. Jiří Karen, Základní škola Šrámkova Opava

Oceňuji, že neziskové organizace zároveň nabízejí hodně programů pro širokou veřejnost, díky kterým se lidé mohou dále rozvíjet a získávat mnoho nových poznatků, nejen co se týče globálního rozvoje, ale i environmentálních témat. Uvítala bych více podobných seminářů a školení.

Bc. et Bc. Zdenka Černochová, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

S neziskovými organizacemi spolupracuji celou mou učitelskou praxi a vidím to jako úžasný přínos. Jejich materiály používám ve výuce pořád.

Ing. Marcela Ťulpová, SPŠ a SOU Uničov

Oceňuji, že mi neziskové organizace přinesou až do školy připravené výukové programy, ve kterých já sama nejsem odborník a cítím v nich a právě v jejich lektorech toho odborníka. Zároveň z jejich strany cítím podporu, a mohu se tak někoho zeptat na odborný názor.

MgA. Alena Pavelková,
Academic School – Mateřská škola a základní škola, s. r. o

Neziskové organizace mají praktické zkušenosti a jejich praktický pohled můžeme přetvořit do potřeb, které jako učitelé máme. Dnešní konference je, dalo by se říct, mé první větší setkání v oblasti GRV. Materiály, které jsem zde načerpala, budu ráda využívat. Moc se mi líbí. Jsou velice praktické, nebude třeba je nijak více upravovat k mému osobnímu využití. Je velká podpora, když se můžeme sejít takhle na konferenci a sdílet zkušenosti.

Mgr. Hana Kujalová, VOŠZ a SZŠ Hradec Králové

Programy, které ARPOK a další organizace dělají, nám rozšiřují obzory. Přináší nám nové informace a lidé z těchto organizací mají hlubší znalosti. Zároveň jsou tyto informace mnohem zajímavější pro naše žáky. Oceňuji reakci na aktuální dění ve společnosti.

začínající pedagožka

Za učitele musím říct, že mi spolupráce s neziskovkami velice pomáhá. Dají nám spoustu podkladů, nápadů, návodů a motivací. Je to pro mě oživení výuky a děti to nesmírně baví. Věnujeme se problematikám, na které bychom normálně nenarazili. Když zařadíme externí výukové programy, oživí to školu jako takovou a děti pak mnohem lépe reagují i na ostatní předměty.

Mgr. Ing. Andrea Tláskalová, Základní škola J. V. Sládka Zbiroha

O ARPOKU

ARPOK, o. p. s. – Vzdělávání, které přináší jiný pohled na svět.

Jsme vzdělávací nezisková organizace, která od roku 2004 přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pomáháme učitelům s výukou aktuálních témat dneška a zároveň o tématech otevřeně mluvíme s žáky a informujeme o nich veřejnost. Podporujeme tak otevřenou a tolerantní společnost a aktivní zapojení lidí do dění kolem sebe.

Vizí ARPOKu je podílet se na udržitelném rozvoji světa a na vytváření společnosti, která je **Aktivní, Respektující a Otevřená**, vnímá **Propojenost** a **Komplexnost** světa a přijímá svůj díl odpovědnosti.

- Jsme vzdělávací organizace, která se od roku 2004 věnuje výuce aktuálních témat dneška (např. migrace, chudoba, odpovědná spotřeba).
- Nabízíme širokou škálu výukových programů pro žáky, které zrealizujeme přímo u vás ve škole.
- Jsme schopni na míru připravit výukový program téměř na jakékoliv téma z oblasti globálního rozvojového vzdělávání, reagujeme tak na potřeby učitelů.
- Jsme schopni zrealizovat dopolední program pro školu (či stupeň) do cca 120 žáků (tematický den).
- Nabízíme prověřené metodické materiály k problematice globálního rozvojového vzdělávání, které pedagogům šetří čas.
- Působíme převážně v Olomouckém, Zlínském a Moravskoslezském kraji.
- Jsme tým pohodových a profesionálních lidí, kteří mají rádi svou práci.

Hodnoty ARPOKu

otevřenost

profesionalita

odpovědnost
za důsledky
našeho chování

respekt

tolerance

Mgr. Zuzana Plachká,
koordinátorka projektu
Na cestě...

Mgr. Ing. Lenka Pánková,
ředitelka

Mgr. Dominika Scholzová,
PR a kontakt s médii

Bc. Jan Ciupa,
rozvojové večery,
e-shop

Zuzana Marková,
účetní

Mgr. Pavel Žwak,
zástupe ředitelky,
koordinátor projektu
Učíme v souvislostech

Mgr. Karin Majerová,
Světová škola

ARPOK nabízí pro pedagogy

- **Širokou škálu výukových programů** pro žáky, které zrealizujeme přímo ve škole. Jsme schopni na míru připravit výukový program téměř na jakékoliv téma z oblasti globálního rozvoje vzdělávání, reagujeme tak na potřeby učitelů. Zároveň můžeme zrealizovat dopolední program pro školu či stupeň do cca 120 žáků, neboli tematický den. Nabídku naleznete na www.arpok.cz v sekci Pro pedagogy, pod záložkami Výukové programy a Tematické dny.
- **Prověřené metodické materiály** k problematice globálního rozvoje vzdělávání, které pedagogům šetří čas a které si můžete stáhnout na www.arpok.cz v sekci Pro pedagogy, pod záložkou Ke stažení. Nebo si je objednat na našem e-shopu www.arpok.cz/eshop v sekci Publikace.
- **Semináře globálního rozvoje vzdělávání** pro pedagogy mateřských, základních a středních škol. Aktuálně vypsané termíny najdete na www.arpok.cz v sekci Pro pedagogy, pod záložkou Semináře pro pedagogy. **Semináře probíhají interaktivní formou**, nabízí tak možnost vyzkoušet si v praxi aktivity, které je posléze možné využít přímo ve výuce. Příjemné prostředí a neformální atmosféra umožňují načerpat inspiraci a sdílet zkušenosti s pedagogy z jiných škol. Účastníci si z každého semináře odnesou metodické materiály plné praktických návodů, jak zajímavou formou začleňovat aktuální témata dnešního světa do výuky. **Semináře jsou akreditované MŠMT ČR.**
- Více informací naleznete na www.arpok.cz/pro-pedagogy.

Novinky z ARPOKu

Studijní cesta do Štrasburku

Ve dnech 2.–5. října 2017 pořádal ARPOK ve spolupráci s kanceláří pana europoslance Jana Kellera studijní cestu do Štrasburku.

Téměř 50 pedagogů a lektorů působících v oblasti GRV mělo možnost blíže poznat fungování Evropského parlamentu a osobně besedovat o aktuálních tématech dneška s europoslanci Janem Kellerem a Janem Zahradilem. Součástí programu byla i účast na právě probíhajícím hlasování parlamentu a prezentace o fungování evropských institucí.

Děkujeme tímto panu poslanci Kellerovi a všem zúčastněným.

Máme nový e-shop!

Spustili jsme e-shop (www.arpok.cz/eshop), na kterém si můžete mimo fairtrade výrobků, jako je káva, čaj či čokoláda, zakoupit i naše metodické materiály. Pokud preferujete tištěný materiál před elektronickým, můžete si právě zde objednat publikace, na jejichž tvorbě se ARPOK podílel.

ARPOK podporuje spravedlivý obchod a regionální producenty. Podpořte je také!

Vydali jsme novou publikaci!

„Živá knihovna jako metoda výuky aneb vzdělávání příběhem“ spatřila světlo světa v září 2017. Manuál je dostupný online ke stažení na <http://arpok.cz/pro-pedagogy/ke-stazeni/> nebo si jej můžete objednat zdarma v našem e-shopu na <http://arpok.cz/shop/publikace/2-stupen>.

Co v manuálu naleznete?

- Představení metody Živé knihovny a podrobný popis, jak Živá knihovna probíhá.
- Popis principů Živé knihovny i vypracované aktivity, které jsou využitelné také v běžné výuce pro práci s tématy, jako např. odlišnost, rozmanitost, stereotypy, předsudky, nesnášenlivost a identita.

Ale i chudoba a sociální vyloučení, migrace, víra a náboženství, zdravotní znevýhodnění, psychická onemocnění, závislost a mnoho dalších.

- Jelikož je metoda Živé knihovny postavena na práci s příběhem, nabízí publikace inspiraci do hodin českého jazyka. Metodu lze uplatnit také v hodinách občanské výchovy, anglického jazyka, dějepisu, zeměpisu a rovněž k pokrytí průřezových témat.
- Tipy z naší praxe, jak na škole zorganizovat vlastní Živou knihovnu.
- V případě, že byste rádi nejprve absolvovali Živou knihovnu na vlastní kůži, než se sami pustíte do její realizace, je možné se zúčastnit akreditovaného semináře, který ARPOK pro pedagogy k seznámení se s metodou pořádá. Semináře najdete na našem webu www.arpok.cz v sekci Pro pedagogy, pod záložkou Semináře pro pedagogy.

Živá knihovna aneb Učení o rozmanitosti pomocí osobních příběhů a setkání

O co jde?

Živá knihovna je metoda, která umožňuje seznámit se s příběhy „živých knih“, to znamená lidí, kteří se něčím odlišují. Jejich okolí o nich mívá různé představy, které často brání ve vzájemném poznávání.

Ve zkratce ...

Seznámení se s příběhy „živých knih“ nejčastěji probíhá pomocí rozhovorů v malých skupinách. Každá „živá kniha“ má nějaké své téma, o kterém mluví. Toto téma je i jejím názvem a je uvedeno v její „anotaci“, což je krátký popis, o čem je kniha ochotná a schopná se „čtenáři“ otevřeně mluvit. Témata „živých knih“ tedy mohou být velmi různorodá.

„Živá kniha“ vypráví a účastníci, tedy „čtenáři“ naslouchají a pokládají doplňující otázky. Pomocí rozhovoru tak mezi „knihami“ a „čtenáři“ dochází ke vzájemnému poznávání a původní představy se mohou proměňovat. Živá knihovna díky mezilidským setkáním a sdílení příběhů pomáhá odbourávat strach z neznámého, podporuje sebe-poznání i poznávání druhých a umožňuje kriticky přemýšlet o tom, jak vidíme svět kolem nás.

Na závěr Živé knihovny je každý „čtenář“ veden k zamyšlení:

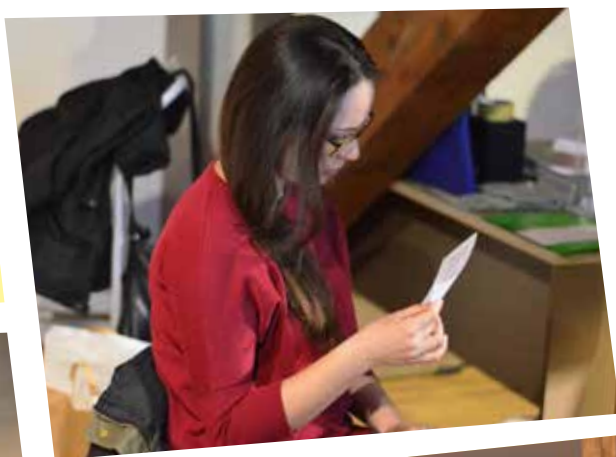
S kým jsem hovořil? Co jsem se dověděl? Co mě zaujalo? Co mě překvapilo?

Na jaké představy o „živé knize“ jsem narazil? Co z nich se dá považovat za stereotypy/předsudky a jak mě/nás ovlivňují? Proč je vůbec mám/e? V čem spočívají jejich rizika?

Jak naložím s tím, co jsem se dověděl a co jsem prožil? Jak mě to ovlivnilo, jak to můžu v životě využít?

Jak to na ARPOKu začalo?

„Na začátku jsme organizovali Živé knihovny pro veřejnost. To znamená, že v průběhu jednoho odpoledne se v domluvené olomoucké kavárně sešlo několik „živých knih“ a „knihovníci“ nabízeli hostům kavárny, kolemjdoucím i pozvaným studentům a pedagogům možnost rozhovoru. Hned po první Živé knihovně o metodu projevil zájem olomoucké gymnázium Hejčín a před koncem školního roku dorazily „živé knihy“ do školy. Studenty gymnázia rozhovory s „živými knihami“ nadchly a pracovníci ARPOKu postupně vyvinuli metodologii, která Živou knihovnu doplňuje – v rámci školního vyučování teď už nejde jen o to, že by dorazily „živé knihy“ a povídaly si s žáky. Minimálně jedna hodina je věnovaná úvodu a hodina po rozhovorech zase je zase věnována uzavření. Takto je možné silný zážitek, kterým rozhovor s „živou knihou“ bývá, reflektovat a posílit tak jeho vzdělávací dopad. Na Živou knihovnu je navíc možné navázat v dalších vyučovacích dnech a týdnech. ARPOK se snaží pedagogům poskytovat i navazující aktivity a cvičení do vyučovacích hodin – například českého jazyka,“ říká Zuzana Plachká, která spolu se skupinou dobrovolníků metodu Živé knihovny na ARPOKu zaváděla.

Podpořte ARPOK

Od roku 2004 přinášíme do škol aktuální témata dnešního světa (migrace, chudoba, klimatické změny aj.). Naším cílem je vytvářet aktivní, respektující a otevřenou společnost, která vnímá propojenost a komplexnost světa. Je to běh na dlouhou trať, ale jsme přesvědčení, že to má smysl. Chceme žít ve společnosti, kde se cítíme dobře, kde jsou lidé ohleduplní a nebojí se udělat něco pro druhé.

Dosáhnout toho chceme skrze školy. Pro učitele pořádáme semináře o nových trendech ve výuce citlivých témat. Učíme je, jak tato témata s žáky komunikovat, kde si vyhledat relevantní a objektivní informace. S žáky se o těchto tématech bavíme v rámci výukových programů a tematických dní. Pracujeme i s širokou veřejností, které přinášíme aktuální informace o dění ve světě. Pořádáme besedy se známými novináři nebo lidmi, kteří se účastnili humanitárních misí v cizině. Při své práci klademe velký důraz na kritické myšlení a otevřenost myslí.

Doposud jsme zrealizovali přes 1 000 výukových programů, kterých se zúčastnilo více než 25 000 žáků a studentů, a proškolili 2 200 učitelů během více než 100 seminářů. Pro širokou veřejnost jsme uspořádali více než 100 besed o aktuálním dění ve světě, kterých se zúčastnilo přes 6 000 posluchačů.

Pomozte nám i Vy, vyplatí se to! Stačí kliknout na darujeme.arpok.cz.

Děkujeme!

ARPOK – vzdělávání, které přináší jiný pohled na svět.

Na textu se podíleli:

Mgr. Dominika Scholzová, Mgr. Ing. Lenka Pánková,
Mgr. Tereza Čajková, Mgr. Pavla Kotíková, Mgr. Zuzana Plachká,
Mgr. Karin Majerová, Mgr. Jakub Švec

Záznamy z konference přepsali:

Tereza Nováková, Bc. Aneta Mikulíková Dis., Bc. Nikola Šašurová,
Eliška Vinklerová, Petr Davidík

Editoři: Mgr. Dominika Scholzová, Mgr. Ing. Lenka Pánková

Grafická úprava: MgA. Iva Hrubošová

Jazyková korektura: Mgr. Ivana Farkašová

Vydal:

ARPOK, o. p. s.

U Botanické zahrady 828/4

779 00 Olomouc

www.arpok.cz

www.facebook.com/ARPOK.Olomouc

info@arpok.cz

Jsmo vzdělávací nezisková organizace, která od roku 2004 přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pomáháme učitelům s výukou aktuálních témat dneška a zároveň o tématech otevřeně mluvíme s žáky a informujeme o nich veřejnost. Podporujeme tak otevřenou a tolerantní společnost a aktivní zapojení lidí do dění kolem sebe.

Sborník vznikl v rámci projektu „Učíme v souvislostech“ za finanční podpory České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce a Olomouckého kraje. Za obsah zodpovídá její zhotovitel ARPOK, o. p. s.

ISBN 978-80-906162-7-1

1. vydání

2017

ARPOK, o.p.s.

U Botanické zahrady 828/4

779 00 Olomouc

www.arpok.cz

ISBN 978-80-906162-7-1

Olomouc, 2017